

MİRAS HAKKINDAN İSKAT ÜZERİNE BİR İNCELEME

Av. Emine Cevahir ÇALIKUŞU*

I- MİRASTAN İSKATA GENEL BİR BAKIŞ

Yasal mirasçılık ve mahfuz hisse kavramlarına da hayat veren aile bağları, aile kavramının aile fertlerine yüklediği ödev ve görevler, bazen aile üyesinin kanun koyucunun beklediği bağlılığa ve değerlere yakışmayacak bir takım tutumları ile zeminini yitirebilir.

Miras hukukumuzda, mirasbırakanla yakınları arasındaki sosyal, ekonomik ve bilhassa ailevi bağların neticesi olarak kabul edilen mahfuz hisse üzerinde mirasbırakanın tasarrufuna müsaade edilmezken; aile üyeleri arasındaki bağlılık çeşitli sebeplerle ihlal edilmiş yahut tamamen ortadan kalkmış ise, mahfuz hisseli mirasçıyı miras harici bırakmak mümkün hale gelmektedir. İşte medeni Kanunumuzun 510 vd. maddelerinde düzenlenen “Mirasçılıktan Çıkarma” müessesesi, mirasçıların tutum ve davranışlarının mahfuz hisse ile himayeye layık olmadıklarının anlaşıldığı hallerde mirasbırakana, tek taraflı iradesiyle, onları bu haklarından mahrum etmek imkânı veren bir müeyyide mahiyetindedir¹.

Mirastan ıskat, saklı pay sahibi mirasçının saklı payı dahil tüm miras hakkında yoksun bırakılmasıdır². Fakat, mirasbırakan dilerse, saklı pay sahibi mirasçısını mahfuz hissesinin bir kısmından da mahrum edebilir. Saklı pay sahibi olmayan mirasçının miras hissesi üzerinde, mirasbırakan, sağlığında her türlü hukuki tasarrufta bulunabileceğinden; saklı pay sahibi olmayan mirasçılık, mirastan ıskat meselesinin incelenmesinde önem arzetmemektedir.

Mirastan ıskatı birkaç ilke üzerinde temellendirmek gerekirse;

Birinci ilke: Miras hakkında yalnız mahfuz hisseli mirasçılar ıskat edilir.

İkinci ilke: Miras hakkında ıskat ölüme bağlı bir tasarrufla yapılabilir.

*Eskişehir Barosu, Avukat.

¹ Ali Naim İnan - Şeref Ertas, **Miras Hukuku** (Ankara: Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fak. Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No:56, 1995) s. 290.

² Esat Şener, **Açıklamalı İçtihatlı Türk Medeni Kanunu** (Ankara: Seçkin Kitabevi, 1989) s. 749.

Üçüncü ilke: Mirastan ıskat kanunda yazılı sebeplerin mevcudiyeti halinde bahse konu olur. Bu sebepler Medeni Kanunumuzun 510 ve 513. maddelerinde belirtilmiştir³.

Mirasbırakan ölüme bağlı tasarrufunda ıskat sebebini açıkça göstermelidir. Zira, ıskat sebebinin belirtilmemesi ya da ıskat sebebinde yanılma gibi durumlar, ölüme bağlı tasarrufun geçerliliği bakımından önemlidir.

II- ISKATIN ŞEKLİ

Mirastan ıskatı düzenleyen Medeni Kanunumuzun 510. maddesi, mirasçılıktan çıkarmanın “ölüme bağlı bir tasarrufla” yapılabileceğini düzenlemektedir.

Ölüme bağlı tasarruflar ise iki çeşittir: Vasiyetname ve miras sözleşmesi.

Her ne kadar kanunumuzda mirasçılıktan çıkarma işleminin hem vasiyetname, hem de miras sözleşmesi ile düzenlenebileceği kabul edilmiş ise de; tasarrufun niteliği bakımından bir değerlendirme yapıldığında, ıskat işleminin olumsuz niteliği gereği, miras sözleşmesi ile mirastan ıskat işleminin yapılabilmesi pek de mümkün görünmemektedir.

Üstelik, miras sözleşmesi yolu ile ıskata imkan verilmiş olmasının da tatbikatta herhangi bir faydası yoktur. Gerçekte mirasbırakanın, bilhassa ailevî ilişkileri ihlal eden ve bu sebeple mahfuz hisse himayesini kayıp etmiş bir mirasçısını, miras mukavelesinde karşı âkit olarak bulması imkânı yoktur. Kaldı ki, tek taraflı bir irade ile gerçekleşebilecek bir hukuki muamelede mirasçının karşı âkit olmasına da lüzum yoktur. Böyle bir mahfuz hisseli mirasçının miras hakkından hariç kalmak istemesi halinde mirasbırakanla miras hissesinden ivazsız feragati tazannum eden bir feragat mukavelesi yapması, daha yerinde olur⁴.

III- MİRASTAN ISKAT EDİLEBİLECEK MİRASÇILAR

Medeni Kanun, mirasçılarının bir kısmını saklı pay gibi bir imkânla donatırken, onları da mirasbırakan ve yakınlarına karşı saygılı olmaya ve yine Kanunda öngörülen yükümlülüklerle bağlı kalmaya zorlamıştır. O halde, saklı payı haklı kılan sebep ortadan kalkarsa ıskat, mirasbırakan için bir hak olacaktır. Bu sebeple mirastan ıskat, ancak saklı pay sahibi mirasçılar hakkında uygulanabilir. Saklı payı olmayan mirasçılarının vasiyet

³İnan-Ertaş, a.g.e., s. 290-292.

⁴İnan-Ertaş, a.g.e., s. 291-292.

yolu ile zaten mirastan yararlanmaları mutlak önlenebileceği için, ıskat zorunluluğu yoktur⁵.

Küçükler ve temyiz kudretinden yoksun olanlar, davranışlarından dolayı kendilerine kusur atfedilemeyeceğinden, mirastan ıskat da edilemezler. Çünkü ıskat, kusurlu bir davranışın müeyyidesidir. Fakat, mümeyyiz küçükler ve ihtiyari hacir altına alınanlar ıskat edilebilirler⁶.

Bir kimse kendi kusuru ile geçici olarak temyiz kudretini yitirmiş ve bu sebeple ıskata yol açan bir davranışı olmuş ise, ıskat olunabilir. Mesela: içki içerek şuuruz hale gelip, suç işleyen saklı pay sahibi mirasçı, şartları varsa bu hareketinden dolayı ıskat edilebilir⁷.

IV- MİRASTAN İSKATIN ÇEŞİTLERİ

Mirastan ıskatı iki ana başlık altında incelememiz mümkündür: Cezaî (alelâde) ıskat (TMK 510) ve koruyucu (aciz sebebiyle) ıskat (TMK 513). İskat sebeplerini kısaca incelemek gerekirse;

A) Cezaî (Alelâde) İskat:

Kanunumuzda cezaî ıskat iki şarta bağlanmıştır. İki ayrı bentte düzenlenen ıskat sebepleri şunlardır:

1- Mirasçının, mirasbırakana veya mirasbırakanın yakınlarından birine karşı ağır bir suç işlemiş olması

Burada suçun ağırlığı, verilecek cezada değil eylemin niteliğinde aranmalıdır. İşlenmiş olan fiilin ağır olması şarttır. Bu ağır kelimesinden maksat suçun ağır cezayı müstelzim bir suç olması değil, işlenen suçun aile ilişkisi bakımından ıskat eden kimseye karşı yaptığı etkinin ağırlığıdır. Kabahatler ıskat sebebi olamaz. Suçtan failin mahkum olmaması ıskat için engel teşkil etmez⁸.

⁵Esat Şener, *Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerhi* (Ankara: Seçkin Kitabevi, 1988) s. 235.

⁶Şener, *Eski ve Yeni...*, s. 235.

⁷Şener, *Eski ve Yeni...*, s. 235.

⁸Lütfü Dalamanlı- Faruk Kazancı- Muharrem Kazancı, *İlmi ve Kazai İctihatlarla Açıklanmış Türk Medeni Kanunu* (İstanbul: Kazancı Matbaacılık, 1991) s. 78.

Murisin hayatına kasteden mirasçı, elinde olmayan sebeplerle bu maksadına vüsul için gerekli işleri tamamlayamamış, fiili teşebbüs derecesinde kalmış olsa bile, mirastan ıskat olunabilir⁹.

Mirastan ıskata ilişkin uygulamada en çok karşılaşılan ağır suç örneklerinin mirasbırakan ve yakınlarına karşı hakaret, iftira ve namusa veya mala karşı işlenen suçlar olduğunun kabul edildiği gözlemlenmektedir¹⁰.

Ağır cürmün mirastan ıskat sebebi kabul edilebilmesi için hukuka aykırı olması gerekir. Eğer cürüm, meşru müdafaa, ızdırar hali, kanunun emri veya vazifesi icabı veyahut temyiz kudretinin bulunmaması gibi sebeplerle faile kabili isnat değilse, ıskat sebebi olamaz¹¹.

Yine ıskata sebep olarak gösterilen ağır suçun mirasbırakanın ölümüne bağlı tasarrufundan evvel işlenmiş olması lazımdır. Zira, henüz işlenmemiş bir cürüm için ihtimale dayalı ıskat işlemi yapılamaz, yapıldığı takdirde geçersizdir.

Mirasbırakanın yakınları kavramına da değinmek gerekirse; kanun “yakınlar” tabirine bir açıklama getirmediğinden, yakınların takdiri hâkime aittir. Kendisine işlenen ağır cürüm dolayısıyla mirasbırakanı ciddi ve haklı bir elem ve teessüre sevkeden kimseler yakın olarak kabul edilmektedir. Bu bakımdan, fûruu, ana ve babası, kardeşi, kan ve civar hısımları, sıhri hısımlar, karı-koca, üvey ana-baba, çocuklar ve kardeşler, hatta öğretmen, mürebbiye, yakın arkadaş ve dostlar bu kavrama dahil edilir¹².

2- Mirasçının, mirasbırakana veya mirasbırakanın ailesi üyelerine karşı aile hukukundan doğan yükümlülüklerini önemli ölçüde yerine getirmemesi

Saklı payın kabulünün altında yatan asıl sebebin aile bağlarının kanun nazarında da önemini vurgulayan düşünce olduğunu kabul ettiğimize göre, mirastan ıskatın en geniş uygulama alanını bu hükümde bulduğunu söylemek yanlış olmaz kanaatindeyim. Zira kanun koyucu aile bağlarını hangi fiillerin sarsacağını tek tek belirtmemiş, “... aile hukukundan doğan yükümlülükleri önemli ölçüde yerine getirmemesi” demiştir. O halde,

⁹Mustafa Reşit Belgesay, *Türk Kanunu Medenisi Şerhi - Üçüncü Kita- Miras* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi Fakülteler Matbaası, 1952) s. 41.

¹⁰Örneğin HGK 19.9.1987, E.2/604, K.539 “babanın haram yediği, iş yerinde fuhuş yaptırdığı gibi suçlamalar”: 2.HD. 30.9.1976 E. 2467- K. 2808 “haksız surette dedesinin akli dengesinin bozuk olduğunu ileri sürüp onu adli tıbbı sevkettiren torun, dedeye karşı gereken saygıyı göstermediğinden”: 2. H.D. 30.9.1971 E. 5309- K. 5424 “aile şerefi ortaktır. Hırsızlık yapan reşit çocuk için mirastan ıskat sebebi doğmuş olur.”

¹¹Inan-Ertaş, a.g.e., s. 293.

¹²Inan-Ertaş, a.g.e., s. 294.

mirasbırakan, aile bağlarını, bağlılığa aykırı hareketlerle önemli ölçüde zedeleyen, aile fertlerinin birbirine göstermesi gereken özen yükümünü ihlal eden, aile hukukunun gerektirdiği yükümlülüklere riayet etmeyen mirasçısını mirasından ıskat edebilecektir.

Aileden maksat, altsoy-üstsoy (usul ve füru), eş, kardeşler ve birlikte yaşanan kan ve sıhri hısımlarıdır¹³.

Karı-koca arasındaki sadakat yükümlülüğüne uymamak, aile üyelerinin birbirlerine nafaka ödeme borcuna aykırı hareket, aile şerefini zedeleyici davranışlar, uygunsuz yaşantı, miras bırakana veya yakınlarına karşı fena muamele, hastalık sırasında kasten ziyaret etmemek ve ilgisiz davranmak, yardım görevlerini ve itaat yükümünü aşırı derecede ihmal etmek, ortak hayatın kendisine yüklediği görevleri yapmamak için ısrarlı biçimde sık sık evi terk edip bir süre ayrı yaşamak, savunma hakkı kötüye kullanılarak, sebep yokken miras bırakanın hacir altına alınmasını istemek böylece onurunu kırmak, tanıklıktan çekinme hakkı varken bu hakkını kullanmayıp verdiği ifade ile mirasbırakan veya eşinin mahkumiyetine sebebiyet vermek, malül (sakat) ana babayı eve kabul etmemek, kadının iffetini zedeleyecek isnatta bulunmak, mirasbırakana çirkin sözlerle hakaret etmek ve bu nitelikteki hareket ve sözler ıskata yol açar^{14 15}.

Eğer mirasbırakan uygun bir yaşantı içinde olmadığı için iyi terbiye vermediği çocuk sefih bir hayata alışmışsa, birlikte kusur yüzünden, diğer bir deyimle mirasbırakan sebep olduğu bu durum dolayısıyla artık ıskat hakkını kullanamaz¹⁶.

B) Koruyucu (Aciz Sebebiyle) İskat :

Mirastan ıskatın her zaman cezalandırmak amacıyla yapılmayacağını gösteren müessesedir. Öyle bazı haller olur ki, mirastan ıskat, bir tehlikenin önlenmesi, mirasçılarının korunması amacıyla da yapılabilir¹⁷.

Kanun, borç ödemedi acze düşmüş bir kimsenin çocuklarını veya torunlarını, baba veya anaları vasıtasıyla miras yoluyla intikal edebilecek mallardan, bunların alacaklıları tarafından haczedilmesi yüzünden mahrum kalmalarını muvafık görmediği için,

¹³Şener, *Açıklamalı İctihathı...*, s. 751.

¹⁴Şener, *Açıklamalı İctihathı...*, s. 751-752.

¹⁵Yargıtay 2. HD.12.1.1973 E. 7352- K. 151 "Basit olaylar ıskat sebebi sayıldığı takdirde, mirasçı miras bırakanın baskısı altında tutulmuş olur ki, bu durum insan kişiliğini olumsuz şekilde etkiler. Buna karşılık, aşırı hoşgörü ile olaylara bakılırsa, bu defa miras bırakan arzuladığı saygıdan, yardımdan yoksun bırakılmış olur." HGK. 27.9.1972 E. 730- K. 751 "Arası öteden beri açık olan kızın, anasını hastanede ziyaret etmemiş olması ıskat sebebi sayılmaz"

¹⁶Şener, *Eski ve Yeni...*, s.243.

¹⁷Şener, *Eski ve Yeni...*, s.247.

müteveffaya, borcunu ödemededen âciz olan fûruunu mahfuz hissenin yarısından mahrum etmek salâhiyetini vermiştir. Bu hüküm mirastan mahrum edilen kimsenin çocukları lehine, alacaklıların aleyhinedir¹⁸.

Hükümün suiistimale açık olmasını da öngören kanun koyucu, hükmün uygulanabilirliğini sıkı şekil şartlarına bağlamıştır. Koruyucu ıskatın uygulanabilirlik koşullarını maddelemek gerekirse;

*** İskat edilen mahfuz hisseli mirasçının, mirasbırakanın altsoyu olması gerekir.**

Zira, bu koruma Kanununun açık ifadesinden de (513. m) anlaşılacağı üzere, saklı pay sahibi mirasçılardan sadece mirasbırakanın altsoyu için getirilmiştir. Altsoy tabiri, mirasbırakanın çocuklarını ve evlat edindiği kimseleri içine alır.

*** İskat edilen altsoyun borç ödemededen aciz halinde bulunması ve bu durumun aciz vesikası ile tespit edilmiş olması lazımdır.**

Aczin, ölüme bağlı tasarruf yapılırken mevcut olması şarttır. Aciz belgesinin sonradan alınması ıskata engel değildir. Yani geçmişe yönelik aciz belgesi alınmırsa ıskat geçerliliğini korur¹⁹.

İleride acze düşme ihtimali ile koruyucu ıskat yapılamaz²⁰.

Acze düşmede altsoyun kusurlu olması da ıskata engel değildir²¹.

*** Koruyucu ıskat müessesesi acze düşen fûruun altsoyunu korumak için kabul edildiğinden, ıskat edilen fûruun altsoyunun bulunması şarttır.**

İskat edilen altsoyun en az bir çocuğunun bulunması ya da ıskat işleminin yapıldığı tarihte ana rahmine düşmüş olması şarttır.

Bazı müelliflerin aksi kanaatlerine rağmen²², doğacak çocukların da ıskattan istifade etme olanağının mümkün olduğu Kanunun dili de (513. m.) dikkate alınınca doktrinde hâkim kanıdır. Bu müelliflere göre bu sonuncu halde fevkalade ikamenin hükümleri uygulama alanı bulur²³. Bu halde, müteveffanın tasarruf ettiği mahfuz hisse, ölümü

¹⁸Belgesay, a.g.e., s. 45.

¹⁹Şener, Eski ve Yeni..., s. 249, Yargıtay 2. HD. 19.10.1967 tarihli, E. 3554- K. 3410 sayılı kararı, Y.H.G.K. 18.1.1975 tarihli E. 684- K. 13 sayılı kararı.

²⁰Şener, Eski ve Yeni..., s. 249.

²¹Şener, Eski ve Yeni..., s. 249.

²²Şener, Eski ve Yeni..., s. 248.

²³Inan-Ertaş, a.g.e., s.301., Şener, Açıklamalı İçtihatlı..., s. 762.

gününde mirasçılar arasında taksim olunur. Sonradan doğacak çocuklar kendilerine isabet etmesi lazım gelen mahfuz hisseyi onlardan isterler²⁴.

*** İskat edilen altsoyun mahfuz hissesinin yarısının doğmuş ve doğacak çocuklarına tahsisi gerekir.**

Kanun koyucu böylece, hem alacaklıları, hem de aciz halindeki saklı pay sahibi füruun çocuklarını düşünmüş, böylece belli bir ölçüde yarar dengesi meydana getirmiştir²⁵.

Alacaklılar, ıskat edilmeyen ve füru'a intikali gereken hisse haricinde kalan kısmı alırlar²⁶.

Borcun tutarı miras payının yarısından az ise, ıskat olunan mirasçı, ıskatın hükümsüz olduğunu ileri sürüp, iptalini isteyebilir. Bu yola başvurmazsa ıskat geçerlidir. Alacaklıların böyle bir iptal hakkı yoktur. İskat tasarrufu iptal edilse bile, ölüme bağlı tasarrufta başka şartlar varsa, onlar geçerliliğini korur, yani geçersiz hale gelmezler²⁷.

*** Koruyucu ıskatın da ölüme bağlı tasarruf şekillerinden biri ile yapılması zorunludur.**

V- İSKATIN HÜKÜMLERİ

İskatın hükümleri Medeni Kanunun 511. maddesinde düzenlenmiştir. İnceleme konusu hakkında daha önce bahsettiğimiz hususlar da dikkate alınarak, ıskatın hükümlerini aşağıdaki şekilde maddeleyebiliriz:

* İskat mirasçılık sıfatını sona erdiren ölüme bağlı bir tasarruftur. İskat edilen saklı pay sahibi mirasçı terekeden hiçbir hak talep edemez, tenkis davası açamaz.

* Mirasçının ıskatı halinde, onun saklı payı, kendi füruuna, ıskat edilenin altsoyu yoksa mirasbırakanın yasal mirasçılarına geçer. Mirasbırakan, ıskat ettiği mirasçısının füruuna intikal eden saklı paya dokunmaksızın, tereke üzerinde dilediği tasarruflarda bulunabilir. Mirastan ıskat edilen mirasçının füruununun olmaması halinde, saklı payın

²⁴Belgesay, a.g.e., s. 46., Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 249.

²⁵Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 249-250.

²⁶Dalamanlı, a.g.e., s. 177.

²⁷Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 250.

mirasbırakanın diğer mirasçılara intikal edeceğine ilişkin hüküm tamamlayıcı nitelikte olduğundan, mirasbırakan aksine bir düzenleme yapabilir²⁸.

* İskat ile mirasçı saklı payının tamamından mahrum edilebileceği gibi, bir kısmından da mahrum edilebilir.

* Mirastan ıskat dolayısıyla mirasçı, mirastan tamamen mahrum edilmiş ise, murisin daha evvelce ıskat edilene yaptığı teberruların iadesi gerekmez, ancak şartları mevcut ise diğer mahfuz hisseli davacılar tenkis davası açabilirler²⁹.

* İskat edilen eş ise, ıskat edilen eşin mirasbırakandan olan çocukları, mirasbırakanın saklı pay sahibi mirasçısı olacağından sorun yoktur, miras zaten bu çocuklara intikal eder. Fakat, ıskat edilen eşin başkasından olma çocukları varsa, bu çocuklar mirasbırakana yabancı olduklarından, miras bu çocuklara intikal etmez.

VI- AFFIN İSKATA ETKİSİ

Mirasbırakan hiç bir gerekçe göstermeden af hakkını kullanarak ıskatı, ölüme bağlı tasarruf şekillerinden birisi ile ortadan kaldırabilir³⁰.

Asıl tartışma konusu, mirasbırakanın sağlığında, ıskat ettiği mirasçısına, affettiğine delâlet teşkil edebilecek tavır ve davranışlarda bulunmasına rağmen, ıskatla ilgili tasarrufunu olduğu gibi bırakması halinde kendini gösterir.

Bu husus, doktrinde ve uygulamada tartışmalı olmasına rağmen, hâkim görüş, fîli durumlarda yapılan affın ıskatı hükümsüz kılmayacağı yönündedir. Bu şekilde düşünen müellifler³¹, kanun koyucunun örtülü afla cezaî ıskatın hükümsüz olmasını doğru görseydi, açık bir hüküm koyacağına ısrar etmektedirler. Yine de bir kısım müellifler³² soruna MK 2. ve 3. maddesi çerçevesinde çözüm bulmak gerektiğini belirtmişlerdir.

Yargıtay bir kararında³³ dolaylı olarak affın ıskatı kaldırmayacağı eğilimini göstermiştir.

²⁸Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 250.

²⁹Dalamanlı-Kazancı-Kazancı, **a.g.e.**, s. 86.

³⁰Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 237.

³¹İnan-Ertaş, **a.g.e.**, s. 297-298., Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 237-238.

³²İnan-Ertaş, **a.g.e.**, s. 297-298.

³³2. H.D. 14.6.1971 tarihli E. 3910- K. 3875 sayılı kararı.

VII- İSKATI GEREKTİRMEYEN HALLER³⁴

* Eşlerin sebep varken birbiri hakkında boşanma davası açmış olması ve bunda başarısızlığa uğramaları, yani, ispat edemedikleri için davanın reddedilmesi ıskat sebebi değildir.

* Miras bırakanla birlikte oturmaya yanaşmamak, ıskat sebebi olmaz. Zira, aile ile oturma zorunluluğu rüşt ile sona erer.

* Eş veya ana-baba ile çocukların birbiri hakkında nafaka davası açmış olmaları ıskat sebebi olamaz. Çünkü, vatandaşın meşru yollarla hak araması Anayasa tarafından teminat altına alınmıştır.

* İş hayatında rekabet, ticari hayatın tabii icabıdır. Meşru sınırlar içinde kaldığında buna engel yoktur. Bu sebeple, iyiniyet kuralları içinde kullanılan rekabet hakkı, ıskat sebebi olamaz.

* Kural olarak, bir kimsenin içki ve kumar alışkanlığı veya iş tutmaması gibi davranışı, nihayet kendi ekonomik şartlarını zorlayan ve zedeleyen bir durum olup ıskat sebebi sayılamaz. Bununla beraber, eğer bu tutum, uygunsuz hayat sürme niteliğinde ise ıskat gerekli olur. Borsada spekülasyon sonucu para kaybetmek, kumar gibi haller aile şerefini kırıcı nitelik taşımadığı için, ıskat sebebi değildir.

VIII- İSKATA İTİRAZ

Mirasbırakanın mirasçılıktan çıkarma işlemi maddi veya şekli anlamda sakat olabilir. Bu takdirde Medeni Kanun, ıskat edilen saklı pay sahibi mirasçıya, mirasbırakanının tasarrufuna itiraz etme hakkı tanımıştır. İtiraz iki şekilde olabilir: Tasarrufun iptalini ya da tenkisini isteyerek. İncelersek:

A) Tasarrufun İptalinin İstenebilmesi Halleri

Mirastan ıskat işlemi de bir ölüme bağlı tasarruf olduğu için, ölüme bağlı tasarrufların iptaline ilişkin Medeni Kanunumuzun 557. maddesinde gösterilen sebepler varsa tasarruf iptal edilebilir. Bu sebepler;

* Tasarrufun mirasbırakanın tasarruf ehliyetinin bulunmadığı bir sırada yapılmış olması,

³⁴Bu bölüm Şener'in Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerhi adlı eserinden (s. 247) kısaltılarak aktarılmıştır.

- * Tasarrufun yanıltma, aldatma, korkutma veya zorlama sonucunda yapılmış olması,
- * Tasarrufun içeriğinin, bağlandığı koşulların ve yüklemelerin hukuka aykırılığı,
- * Tasarrufun Kanunda öngörülen şekillere uyulmadan yapılmış olmasıdır.

İskatın iptalini istemek hakkı sadece saklı pay sahibi olup da mirastan iskat edilene aittir. Üçüncü kişiler, söz gelimi iskat edilen acze düştüğü zaman alacaklıları ile iflası halinde iflas masası dava açamaz. Medeni Kanunumuzun 562. maddesi bu imkânı vermemektedir. Çünkü, anılan madde ile alacaklılara sadece ve açıkça tenkis davası açmak hakkı verilmiştir³⁵.

B) Tenkisin Talep Edilebildiği Haller³⁶

Mirasbırakan, ölüme bağlı tasarrufu ile saklı pay sahibi mirasçısını mirasından iskat ederken, iskat sebebini de açıkça belirtmek zorundadır. Iskat sebebi belirtilmediği takdirde, tasarrufun iptali söz konusu olabileceği gibi; gösterilen iskat sebebinin gerçeğe uymaması ya da varlığının ispatlanamaması halinde de tenkis davası açılarak, tasarrufun saklı paya kadar çekilmesi sağlanabilir.

İskat edilen mirasçının açacağı tenkis davasında ispat yükü, genel kuralın aksine iskattan yararlanacak mirasçılara ve varsa yararına vasiyet yapılan kişiye düşer³⁷. Iskattan yararlanacak olanların, ölüme bağlı tasarrufta yeralan sebeplerin doğruluğuna, gerçeğe uygunluğuna dair delil göstermediği ya da dayanılan deliller iskat sebeplerini kabule değer ve elverişli bulunmadığı takdirde ölenin arzuları tasarruf nisabı miktarınca geçerli olur. Şayet mirasbırakan, mirastan iskat sebepleri bakımından aşikâr bir hataya düşmüş ise, iskat, tasarruf nisabı hakkında bile hüküm ifade etmez. Bu durumda iskat yok hükmündedir. Bu takdirde, iskat edilmek istenen mirasçı yalnız saklı payını değil, tasarruf nisabından dahi payını alır³⁸. Fakat, mirasbırakan iskat tasarrufu ile birlikte başkası yararına vasiyette bulunmuş ise, iskat edilen kişi, iskatın geçersizliğini sağlasa

³⁵Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 252-253.

³⁶"İskat edilen mirasçı, iptali mümkün görememiş veya açtığı iptal davasında başarı sağlayamamış ise tenkis davası açamaz" Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 254.

³⁷Zira, miras bırakan tasarrufta bulunurken, iskat sebeplerini sadece ölüme bağlı tasarrufunda göstermek zorundadır. Tespit davaları, arkalarından açılacak eda davalarının öncüsü oldukları ve iskat meselesinde tespit hükmünün arkasından eda davası açılmasının mümkün olmaması sebebiyle, miras bırakan, sağlığında, iskat sebeplerinin tespitine ilişkin bir dava açamaz. Bu sebeple miras bırakanın, saklı pay sahibi mirasçısını mirasından mahrum etmesinin sebebinin ispatı, mirastan pay yiyenlere düşer.

³⁸Şener, **Eski ve Yeni...**, s. 253-254.

dahi, tasarruf nisabından yoksun kalır. Çünkü, mirasbırakan bu konuda mutlak bir yetkiye sahiptir³⁹.

İskat sebebi mutlaka ıskatla ilgili ölüme bağlı tasarrufta açıklanmalıdır. Başka bir belgede bunun belirtilmesi ıskata geçerlilik vermez⁴⁰.

³⁹Şener, *Eski ve Yeni...*, s. 253-254.

⁴⁰Belgesay, *a.g.e.*, s. 44.

KAYNAKÇA

- Belgesay, Mustafa Reşit** : Türk Kanunu Medenisi Şerhi- Üçüncü Kitap- Miras Hukuku, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1952.
- Dalamanlı, Lütfü** : Miras Hukuku Tatbikatı, Ünal Matbaası, Ankara, 1975.
- Dalamanlı, Kazancı, Kazancı** : İlmî ve Kazaî İçtihatlarla Açıklamalı Türk Medeni Kanunu, Kazancı Matbaacılık, İstanbul, 1991.
- Em, Sözen, Yılmaz, Koçak** : Açıklamalı ve Gerekçeli Türk Medeni Kanunu ve Uygulama Kanunu, Adil Yayınevi, Ankara, 2002.
- İnan, Ertaş** : Miras Hukuku, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Döner Sermaye İşletmesi Yayınları No: 56, Ankara, 1995.
- Şener, Esat** : Açıklamalı İçtihatlı Türk Medeni Kanunu, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1989.
- Şener, Esat** : Eski ve Yeni Miras Hukuku Şerhi, Seçkin Kitabevi, Ankara, 1988.